

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Загребельна Н.А.

студентка,

Університет новітніх технологій

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЮРИСТА

Усі наші думки виражаються за допомогою мови. Мова як система виражається тільки в мовленні і тільки через нього виконує своє призначення – бути засобом спілкування. Мовлення – це стрункність мови, побудована за її законами і відповідно до вимог, що передається. Ці два поняття є дуже важливим в діяльності юриста.

Про культуру мовлення написано безліч робіт. Вона багато в чому визначена культурою і навмисної любов'ю до рідної мови. На жаль, багато хто не розуміє, як треба «поводитися з мовою». Тому, співрозмовник в якійсь мірі звертає увагу не тільки на те, що він говорить, але і як говорить.

Мовлення людини – це його візитна картка, за допомогою якої він показує рівень свого інтелекту, оточення в якому формувалося його мислення, та й самого себе. Від того, що і як буде говорити людина, залежить його успіх у багатьох життєвих ситуаціях, адже необхідно грамотно і чітко висловлювати свої думки. Виходячи з цього, людині необхідно вчитися культури мовлення. Мовленнєва культура особистості – індивідуальна. Вона залежить від ерудиції в області мовної культури суспільства і являє собою вміння користуватися цією ерудицією. Мовленнєва культура особистості запозичує частину мовної культури суспільства, але в той же час вона є ширшим поняттям. Правильне користування мовою передбачає власне відчуття стилю, гарний і досить розвинений смак.

Культура мовлення – це вживання мовних основ, як використання в певній ситуації мовних методів, змісту і мети висловлювання; це застосування тільки потрібних слів і конструкцій в кожному конкретному випадку. Більшою мірою культура мовлення залежить від

правильності мислення, відповідно, якщо воно неправильна, це веде до фактичних помилок у мові.

Культура мовлення включає три компоненти: нормативний, комунікативний і етичний, та передбачає, перш за все, правильність мови, тобто дотримання норм літературної мови, які сприймаються мовцями або пишуть в якості зразка. Мовленнєва норма – це центральне поняття мовленнєвої культури, а нормативний аспект культури мовлення вважається одним з найважливіших. Однак культура мовлення не може бути зведена до переліку заборон і визначень «правильно-неправильно».

Поняття «культура мовлення» пов'язане з закономірностями і особливостями функціонування мови, а також з мовної діяльністю в усьому її різноманітті. Культура мовлення виробляє навички відбору і вживання мовних засобів у процесі мовного спілкування, допомагає сформулювати свідоме ставлення до їх використання в мовній практиці відповідно до комунікативних завдань. Вибір необхідних для даної мети мовних засобів – основа комунікативного аспекту культури мовлення [2, с. 39].

Чому культура мовлення так важлива в професії юриста? Професія юриста вимагає великої загальної освіти. Юрист вивчає законопроекти, веде ділове листування, він повинен писати протоколи допиту і огляду місця події, постанови, вирокі і ухвали, договори і угоди.

Юристу доводиться зустрічатися з людьми найрізноманітніших професій і різного рівня культури і в кожному випадку необхідно підібрати потрібний тон, що аргументує і грамотно виражає думки. Від рівня володіння нормами мови залежить, на скільки точно, грамотно і зрозуміло може передати свою думку доповідач, як грамотно може пояснити те чи інше явище, надати належний вплив на слухачів. Порушення юристом мовних норм може викликати негативний відгук з боку співрозмовників.

Створення образу відбувається під впливом переконання, навіювання і особистого впливу, які і діють за допомогою мови, в момент прямого контакту між юристом-оратором і аудиторією. Таким чином, саме мова більш сприятливо переносить стиль від юриста-оратора до аудиторії і дає йому досягти встановленого завдання в придбанні довіри і авторитету. Говорити про культуру мовлення юриста треба, так як юридична мова особлива, з багатою термінологією, що має особливе юридичне значення. В якості термінів застосовуються деякі розмовні слова (жебракство, обмова тощо), застарілі, не властиві

загальному використанню. На нашу думку, це найскладніша і найцікавіша з усіх професійних мов.

Також необхідно окремо розглянути культуру писемного та усного мовлення юриста. Писемне мовлення передбачає обдумування, вимагає дотримання норм літературної мови. Культура писемного мовлення юриста може бути поставлена як вибір і організація мовних засобів, які відповідають офіційній ситуації і вимогам КПК України і точно передає фактичні дані по справі. У процесуальних актах оптимальними є засоби офіційно-ділового стилю, в якому використовується величезна кількість готових, банальних виразів – кліше.

Культура мови юриста також передбачає знання правил усних публічних виступів. Виступи прокурора і адвоката на суді відображаються ті ж факти, що і в процесуальних документах в кожному конкретному випадку, тому судові оратори часто використовують конструкції, актуальні тільки в письмовій формі офіційно-ділового мовлення. А публічна промова вимагає багатства словникового запасу і художньої експресії. Мова повинна бути такою, щоб вона цікавила, найкращим чином допомагала переконувати. На суді кожне слово має великий психологічний вплив.

Таблиця 1

Основні частини публічної промови і їх цілі

Основні частини публічної промови	Цільові установки
ВСТУП	викликати зацікавленість, звернути увагу аудиторії ; встановити взаєморозуміння і довіру; підготувати аудиторію до сприймання промови
ВИКЛАД ДОКАЗУВАННЯ СПРОСТУВАННЯ	донести інформацію; обґрунтувати свою точку зору; переконати аудиторію та спонукати слухачів до дій
ВИСНОВКИ	посилити інтерес до предмету мовлення; закріпити враження від сказаного; підвести підсумки

Джерело: складено автором на основі джерела [1, с. 14]

Недостатньо грамотно написаний обвинувальний висновок, а також штампована, суха, нецікава і непереконлива мова прокурора або адвоката не сприяє реалізації судом його високих функцій. Зроблена судовим оратором мовна помилка соромить його як представника органів правосуддя. Якщо помилка залишилася непоміченою, то юрист виявляється посередником мовного безкультур'я. Таким чином, мовна культура не індивідуальна справа кожного юриста.

Адже правильним є те, що кваліфікованого судового оратора відрізняє глибина і ясність думки, послідовність, обґрунтованість і чіткість мови, вміння знаходити в кожному реальному випадку потрібні, точні слова для передачі думок, вміння грамотно висловлюватися. Майстер слова може пояснити психічний стан підсудного (що в сучасних судових промовах робиться, на жаль, вкрай рідко), зуміє викликати у суддів співчуття або справедливе негативне ставлення до нього.

Юристу важливо вміти правильно користуватися публічною промовою, ораторською майстерністю, для того щоб ясно, точно, логічно, впевнено і переконливо висловлювати думки. Це одна з ключових умов для підвищення рентабельності судових дебатів.

Для юриста мова, головним чином, відіграє роль переконання, тому вона повинна бути не тільки грамотною, але й аргументованою. Відповідно, висловлювання адвоката або прокурора повинні відображати ті ж факти, що і в процесуальних документах у ході справи. Для того, щоб переконати всіх слухачів у своїй правоті, мова повинна бути зрозумілою, тому ясність вираження сприяє переконанню. Крім перерахованого, мова не може вважатися культурною без логічності її побудови, тобто слова не суперечать в поєднанні один з одним. Адже в висловлюванні завжди повинен бути правильний порядок слів, повинні бути присутніми синтаксичні структури.

Таким чином, зазначимо, що культура мови юриста представляє собою багату, доречну, точну, чисту мову, яка здатна переконати слухачів у правильності висловлювання оратора.

Список використаних джерел:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів, 2010. – 42 с.
2. Ивакина Н.Н. Профессиональная речь юриста. Учебное пособие. Москва, 2013. – С. 37-42.